

En bæredygtig omstilling af Danmark

LØS strategi 2015-2019

Oplæg til årsmøde i LØS d. 10.-12. april 2015 på Ananda Gaorii ved Vig

---

Forord

Oktober 2014 afholdt Landsforeningen for Økosamfund, LØS, et seminar på Munksøgård, med bred deltagelse fra mange økosamfund. Formålet med seminaret var at udvikle en samlet strategi, der kan hjælpe LØS og de danske økosamfund som helhed til en tydeligere og stærkere rolle i omstillingen til et bæredygtigt samfund.

LØS's bestyrelse og udvalg spillede ud med en række oplæg, som efterfølgende blev diskuteret af seminarets deltagere ud fra en overbevisning om, at flere ved mere. Det papir du nu sidder med repræsenterer en opsamling og videreudvikling af dette arbejde.

Strategiudspillet skal behandles på årsmødet i april 2015, hvor vi håber det kan vedtages som en endelig samlet strategi. Vi ville gerne have skrevet det kortere, men oplevede at det blev for stikordsagtigt og noget overfladisk. Så du må venligst tage dig den gode time, det tager at læse det ☺

Selv den længste rejse starter som bekendt med det første skridt. Vi ved godt, at den strategi, vi her formulerer, kan forekomme omfattende. Men vi forestiller os ikke at kunne indfri alle strategiens forskellige forslag inden for kort tid. Vi må vælge og tage de mest oplagte, de vigtigste, de mulige og mest perspektivrige først, - i et tempo og et omfang, der er afpasset til LØS's ressourcer.

Men strategien og dens mange forslag til handling viser, hvad vi gerne vil, når vi har mulighed for det, og angiver samlet set en retning for vores arbejde. Og hvis vores første skridt går i den rigtige retning, så er vi på rette vej.

En omstillingsproces kræver at man har modet til at forestille sig en radikal anden fremtid. Vi håber at I vil opleve dette oplæg som anvendelige skridt i den retning.

God læselyst,

På redaktionsgruppens vegne

Susanne Kock Andersen,

Ditlev Nissen og Niels Aagaard

Indledning

Verden kalder på forandring. Vores måde at forbruge jordens ressourcer på negligerer naturens kredsløb og milliarder af menneskers almene behov. Vores livsstil og den måde vi har skruet vores samfund sammen på, nedbryder rammerne for menneskenes eksistensvilkår.

Selvom Danmark som nation regnes som et forgangland inden for vedvarende energi, økologi, demokrati og fordeling af velstand, så er virkeligheden en anden og langt mere udfordrende. Danmark har fx det fjerde største økologiske fodaftryk i verden pr. indbygger, hvilket betyder, at vi i praksis ødelægger mere af naturgrundlaget end vi opbygger.

Og vi har store sociale udfordringer. De sidste 25 år har hver fjerde dansker i den erhvervsaktive alder været marginaliseret i forhold til arbejdsmarkedet. Ensomhed er blevet et generelt problem i befolkningen. Et stigende antal unge mistrives og antallet af sindslidende er voksende. Stress er udbredt og rammer i stigende grad også børn. Der er et voksende brug og misbrug af psykofarmaka, alkohol og narkotika. Vi har skabt et samfund, hvor stadig flere føler sig utilpasse, utilpassede og hægtet af.

Vores samfund hænger ikke længere ordentlig sammen. Der er større ulighed mellem rig og fattig, store afstande mellem landdistrikterne som affolkes og byerne, som vokser stadig større. Fællesskaberne smuldrer i den nye form for hverdagsliv. Der er blevet længere mellem beslutningstagere og dem, der besluttet for.

Danmarks politiske lederskab – og det gælder både rød og blå blok - sidder fast i en tankemåde, der handler om vækst, centralisering og global konkurrence. Men den nuværende vækstideologi fører os direkte ud i fremtidige miljøkatastrofer. Vi er nødt til at forholde os til en ny virkelighed, hvor det ikke længere er til diskussion, at vores nuværende måde at producere, forbruge og leve på ødelægger kloden, og at vi derfor skal omstille til et bæredygtigt samfund.

Denne omstilling kræver en radikal ny organisering og gentænkning af grundlæggende elementer i vores samfund – af måden vi bor på, producerer og forbruger på, vores livsstil og hverdagskultur. Skal kursen ændres, skal der ske radikale forandringer i vores måde at tænke demokrati, økonomi og livsstil på. Der skal skabes et bæredygtigt samfund med en bæredygtig livsstil, der er bæredygtig hele vejen rundt - socialt, økologisk, økonomisk og mentalt.

I LØS vil vi aktivt bidrage til, at det kommer til at ske.

Vi tror på mennesker. Vi tror på tillid i stedet for kontrol, på inklusion i stedet for marginalisering, på fællesskab og samarbejde i stedet for konkurrence. Vi hylder iværksætter, aktivt medborgerskab og mangfoldighed. På tror på at mennesker lærer og udvikler bedst, når de er motiverede og engagerede.

Det er indlysende, at de private virksomheder ikke kan løse de udfordringer, verden står over for. Det kan staten eller den frivillige sektor heller ikke alene. I stedet kan vi skabe en fjerde sektor, som kombinerer de bedste sider af disse tre traditionelle samfundssektorer. Hvor initiativer nedefra, fra græsrodder, frivillige, iværksættere, ildsjæle, grønne foreninger, virksomheder, partier, landsbyfællesskaber, kommuner osv. i fællesskab skaber stadig nye former for livsstil med højere livskvalitet og mindre miljøbelastning. Nye måder at leve, bo og producere på. Hvor mennesker trives i fællesskaber, hvor man hjælper hinanden, hvor jordens mennesker ser sig selv som ét fællesskab. For 150 år siden viste andelsbevægelsen sit potentiale mht. samfundsudvikling. Det kan vi gøre igen. Og LØS kan gøre sit bedste for at bidrage til det.

Hvorfor en strategi?

Formålet med strategien er at skabe klarhed om LØS's politik og rolle. Strategien giver os selv en fælles formuleret retning for vores arbejde, så det er lettere at prioritere opgaverne og se, hvordan de enkelte dele af vores initiativer hænger sammen. Det giver samtidig bestyrelsen et redskab, så den altid ved, hvad den skal arbejde og lede ud fra.

Hermed bliver foreningens identitet også klar og tydelig for økosamfundene og for foreningens eksterne samarbejdspartnere. I forhold til vores daglige arbejde er en strategi vigtig, fordi LØS i disse år indgår i mange nye samarbejdsrelationer. Det være sig uddannelses- og erhvervsaktiviteter i samarbejde med økosamfundene, men også med ministerier og kommuner om etablering af nye økosamfund og med de grønne foreninger, vi lavede fælles årsmøde med på Samsø i april 2014. I samarbejdet med andre grønne foreninger kan en strategi tydeliggøre, hvor vi bedst kan hjælpe hinanden i et samarbejde.

En strategi skal fortælle, hvordan LØS og de danske økosamfund kan være med til at arbejde for en udvikling hen i mod en bæredygtig fremtid. Den skal fortælle *hvilke* områder, vi gerne vil arbejde på, *hvordan* vi vil arbejde, og *hvad* vi ønsker at opnå med vores arbejde. Giv et overblik over mål og midler og vise, hvordan de aktuelle initiativer hænger sammen med de langsigtede mål. Strategien skal også gerne vise, hvordan de mange økosamfund kan spille sammen om nye udviklinger. Og give et katalog af midler til at styrke og udbrede økosamfundene, deres erfaringer og tankegang

Og så kan den ikke mindst være en platform for og et redskab til at udvikle vores vision om en fælles fremtid.

Strategien dækker perioden 2015-2019, og den vil årligt blive fulgt op og vurderet, suppleret og præciseret på foreningens årsmøder.

De danske økosamfund, bæredygtighedshjulet og LØS

Gennem de sidste 30 år har økosamfundene verden over udviklet eksempler på nye bæredygtige livsstile og lokale samfundskulturer, hvor man ikke bare lever økologisk hvad angår bolig og fødevarer, men også eksperimenterer med at leve på måder, der skaber livsglæde, fællesskaber og kreativitet. Der er skabt rum for at leve og lære, eksperimenter, udvikle og give videre til andre i en vekselvirkning med det øvrige samfund.

I den forstand er økosamfundene levende laboratorier for en bæredygtig fremtid.

Økosamfundene repræsenterer udviklingen af **en innovations- og iværksætterkultur**, hvor man ikke venter på at andre – staten, de multinationale, offentlige institutioner osv. - gør det, men gør det selv. Inden for alle livets områder, energi, samliv, transport, boformer, produktion, fællesskaber, lokalsamfund, byggeri, miljø. Man iværksætter, alene eller i fællesskab med andre.

Lev og Lær har været et af grundprincipperne, hvor man eksperimenterer, opsamler erfaringer, formidler dem og på den baggrund skaber en ny udvikling – man iværksætter og innoverer. Økosamfundenes mangfoldige iværksætterånd kan inspirere til udbredelsen af en bæredygtig iværksætterkultur i hele landet.

En bæredygtig omstilling af Danmark

Når Danmark omstiller til en bæredygtig fremtid, så er det præcis sådanne iværksætterkulturer, der er brug for til at skabe nye løsninger i stedet for mere af det gamle, skabe nye former for arbejdspladser, lokalsamfund og nye former for hverdagsliv, hvor mennesker trives.

Sociale fællesskaber

Økosamfundene repræsenterer en ny livsstil baseret på **sociale fællesskaber** mellem mennesker. Vi tror på, at mennesker har brug for det alt det, som velfungerende sociale fællesskaber kan give: Glæde, liv, kreativitet, samarbejde, tryghed, identitet, hjælpsomhed og anerkendelse af den enkelte i et overskueligt fællesskab, hvor man kender hinanden. Kulturer, hvori mennesker trives, med livsglæde og sammenhold.

Som et vigtigt led i sådanne fællesskaber har økosamfundene bestræbt sig på at skabe små lokalsamfund med beslutningsveje, der baner vej for **et reelt demokrati**, hvor alle har indflydelse, hvor beslutninger og processer er gennemskelige og alle har lige muligheder for at blive hørt.

Økosamfundene repræsenterer en tro på, at menneskene kan leve fredeligt med hinanden i kærlighed og hjælpsomhed. Det har givet store udfordringer, når det blev omsat til praksis og til hverdag. Derfor repræsenterer økosamfundene også mange erfaringer med at løse konflikter og skabe fælles aktiviteter, fælles personlig og social udvikling o.l., der kan fastholde og give liv til fællesskabet. Denne sociale opfindsomhed repræsenterer et unikt felt inden for dansk iværksættermiljø.

Karen T. Litfin, der til daglig er professor ved Washingtons universitet, besøgte og boede i en række økosamfund jorden over, hvor hun interviewede beboerne. Det viste, at de sociale relationer var både det mest udfordrende og det mest berigende aspekt af økosamfundslivet. En beboer udtrykte det på denne måde: "Fællesskab er absolut det længste og dyreste kursus i personlig udvikling, som jeg nogen sinde har deltaget i".

En ny, bæredygtig økonomi

De sidste 100-200 års global kapitalisme har løsrevet produktionen fra menneskenes behov. Vi har glemt, at vi producerer for at leve. Nu producerer vi for at tjene penge. Og jo flere penge jo bedre. Og hvis ikke indtjeningen er god nok i den ene branche, så skifter virksomhederne, kapitalfondene eller andre store kapitalbesiddende til en anden branche eller til et andet land, hvor lønningerne er tilstrækkelig lave, råstofferne billige og forholdene for at tjene penge er mere optimale.

Parallelt med dette evigt profitsøgende globale system har vi skabt den globale forbruger, som altid er klar til at forbruge mere, se flere reklamer for flere varer, der kan fylde vores liv med indhold og give os større lykke skabt af ejerskabet til stadig flere ting og flere serviceydelser. I en tilsyneladende aldrig standsende strøm.

Den globale forbruger er samtidig den globale arbejdskraft, som i konkurrence med alle andre arbejdende på kloden producerer stadig flere og stadig mere teknisk avancerede varer i stadigt højere tempo. Konkurrencen tvinger alle til at tale hurtigere, arbejde længere, presse stadig større tempo ud af hvert enkelt menneske. Væk er mennesket. I stedet er robotten, hvis raison d'être er at lyde kapitalens krav om mere produktion og forbrug.

Det kalder man som bekendt for 'vækst' og opfatter som det altafgørende mål for, om det går godt kloden over. Jo større økonomi = bruttonationalprodukt, jo større vækst i de enkelte lande, jo bedre. Siger

En bæredygtig omstilling af Danmark

Økonomer, eksperter, finansverden, fagforeninger, politikere, bureaukratiet osv. Vækst er flere penge, flere arbejdspladser, og det kan alle se er godt.

Skidt med om væksten skaber større klimaproblemer, om dyrene bliver mishandlet, jorden ødelagt, muldlaget forsvinder, at ressourcerne opbruges i stadigt større tempo, ørkenen breder sig, havene dør, skovene forsvinder, artsmangfoldigheden falder mod nul, uligheden breder sig over hele verden med USA som forbillede. Osv. Det er alt sammen langsigtet. Og politikere tænker kort: Til nærmeste valg. Kapitalen tænker kort: Til næste års regnskab. Fagforeninger og vælgerne tænker kort: Der skal være arbejdspladser nok og en økonomi, der kan give gode lønninger. Der er endnu kun ganske få og ikke særlig stærke kræfter til at forfægte de langsigtede synspunkter: Der skal også være en fremtid for vores børn. Og kloden skal overleve.

Økosamfundsbevægelsen har skabt en **alternativ kultur** til dette: Lev enkelt, med mindst mulig forbrug, mindst mulig transport. Mindst mulig affald, størst mulig genbrug. Skab holdbare produkter, som rummer skønhed. Handl lokalt, producer med naturlige produkter. Skab din egen eller jeres egen virksomhed, og arbejd dér i et fællesskab med kollegaer, som ønsker at samarbejde, ønsker meningsfuldhed og indflydelse på det, der sker. Giv plads til dem, der er svagere, syge, handicappede osv., så de også er inddraget.

Respekter og anvend de gamle håndværkstraditioner og den enorme faglige viden, de repræsenterer. Sørg for at skabe mest mulig arbejdsglæde, og du skal aldrig arbejde én dag mere. Lad kreativiteten, legen og humoren finde vej til produktionen og din arbejdsplads.

Arbejd så kort tid som er nødvendig for livets opretholdelse og en tilfredsstillende livskvalitet. Opnå mest mulig fri tid, som du kan anvende med din familie, børn og venner eller dine interesser. Sats på livskvalitet frem for forbrug.

Skab overskuelige **bæredygtige lokalsamfund**, med lokal handel og produktion, hvor borgerne er fælles om et ansvar for helheden og frivillig indsats er udbredt. Det mindsker transporten og skaber lokale netværk, der binder borgere sammen. Det skaber arbejdspladser i lokalområdet, så folk ikke behøver at flytte til byerne. Skab **socialøkonomiske virksomheder** som er rummelige og kan inkludere de ellers marginaliserede. Hvor et udbredt demokrati råder, og de arbejdende i fællesskab har afgørende indflydelse på driften. Virksomheder som har 4 bundlinjer: Den økonomiske, den økologiske, den sociale og den mentale. Og hensynet til, at alle skal trives selvom man skal klare sig på markedsvilkår, er centralt.

Start **grønne erhverv**, og skab et netværk af alle de erhverv, der skal til for at en lokalbefolkning kan eksistere. Så få ting som muligt kommer langvejs fra.

Økologien som fundament for alt

Økosamfundene kobler denne alternative form for livsstil og økonomi sammen med økologien. Økologi er at forstå mennesker som en ydmyg del af naturens kredsløb, som væsener der nødvendigvis skal leve i balance med klodens kredsløb, miljøet, dyrene og vores naturgrundlag. Med dyb respekt for fremtidige generationers muligheder.

Økologien fortæller os at vi skal producere sunde fødevarer uden gift, behandle jorden så den bevarer og forbedrer sin frugtbarhed og ikke forsvinder i muldflugt. At vi skal bygge sunde, enkle boliger, der ikke forurener hverken i byggeprocessen eller efterfølgende. Vi skal basere vores energi på vedvarende kilder som sol, vind, jordvarme, bølgeenergi osv. så vi ikke skaber drivhuseffekt. Vi skal bevare biodiversiteten, der mange arter, de vilde blomster. Giv plads til regnskove og passe på havene. Og meget mere.

En bæredygtig omstilling af Danmark

De sidste 60-70 år har vores globale økonomiske system set naturen som det stof, vi kunne bruge frit af alt efter vores aktuelle behov og uden større tanke for fremtiden. Vi var naturens herrer. Og naturen og dens råstoffer var der nok af. Men i dag ved vi, at sådan hænger tingene ikke sammen. 70 års intensiv kapitalisme og global konkurrence har skabt en situation, hvor FNs klimapanel med verdens førende ekspertise i august 2014 kunne fortælle os, at vi er på vej til at lægge kloden øde og gøre den ubeboelig for fremtidige generationer af mennesker.

I økosamfundene finder man ikke al den praksis, der skal til for at skabe en bæredygtig og økologisk fremtid. Men meget af det, starten på det: Økologiske huse, nye former for boliger, brug af naturlige materialer som ler, sand, sten, træ osv., energisystemer, spildevandsrensning, affaldssortering, genbrug, økologiske fødevarer, små grønne erhverv organiseret som socialøkonomiske virksomheder og landbrug og meget andet som i praksis rummer mange års opsparet erfaringer, til fri inspiration for resten af samfundet.

Et bæredygtigt menneske- og verdenssyn

Gandhi blev en gang spurgt, hvad han synes om den vestlige kultur. "God ide" sagde han blot, og alt var sagt. Til den hvide mand sagde indianeren: "Først efter at det sidste træ er fældet, den sidste flod er forurennet og den sidste fisk fanget, vil I erkende at man ikke kan spise penge".

De vestlige samfunds verdenssyn sætter mennesket i centrum hævet over naturen. Opdeler kloden i nationale stater med hver sine interesser. Ser det som naturligt at nationer og mennesker søger magt og rigdom. Accepterer individet på bekostning af fællesskabet. Accepterer og beskytter al ejendom og besiddelser, som opdeler vores klode og gør, at mindre end 1 % af alle mennesker i dag ejer over 80% af al rigdom på jorden. Verdenssynet skabte en kultur, der matchede. Vi så alle mennesker, organisationer og samfundsprocesser i det lys.

Dette verdenssyn er barn af en kapitalisme, der tog verden med storm. Som skabte en rigdom, man ikke havde kendt. Afskar vores tråde til naturen, og skabte det højteknologiske samfund, hvori selve naturgrundlaget bliver til handelsvarer. Gener, frø, kroppe, organer, vand. Vi skabte et uhyre, og det er på tide at stoppe op og skabe nyt.

Der er brug for et nyt verdenssyn. For et nyt menneskeideal. En ny etik og en ny samfundskultur.

Fremtidens bæredygtige menneske er ikke længere den konkurrerende, vinderen, den grådige eller det rå, ambitiøse og stærke magtmenneske, der påtvinger alle sin vilje. Den afstumpede actionmand, der ikke ser, at krig kun har tabere.

Fremtidens menneske er generøs, blufærdig, omsorgsfuld, humoristisk, imødekommende, anerkendende, varm og kærlig med evne til at dele og indgå i fællesskaber. Kendetegnet ved mod, eftertanke, ydmyghed og balance.

Fremtidens menneske har et spirituelt verdenssyn, hvor mennesker er en ydmyg del af jordens samlede kredsløb. Spiritualiteten og visdommen går hånd i hånd. Meditation, mental sundhed, personlig udvikling, livserfaring hører til de ting alle mennesker arbejder med og på.

Herved skabes en ny etik, hvor det er vigtigere at give end at tage. Vigtigere at bevare sin ro og være til stede i sig selv, end at opnå ydre sejre for at vinde anerkendelse. Vigtigere at være et kærligt og glad menneske, frem for et grådigt og konkurrerende menneske.

En bæredygtig omstilling af Danmark

Økosamfundsbevægelsen har arbejdet med denne side af livet gennem de sidste 30 år. Nogle steder målrettet og koncentreret, andre steder som enkeltpersoner eller mindre grupper. Det har skabt en lang række af erfaringer, der kan bidrage til et andet verdenssyn, en ny etik, et nyt menneskeideal osv. Man har i økosamfundene forsøgt at leve den forandring, som man ønskede i verden (Gandhi: "Be the change that you wish to see in the world.").

Bæredygtighedshjulet

Ovenstående beskrivelse af økosamfund samles i helt kort form af "Bæredygtighedshjulet". Bæredygtighedshjulet er udviklet i økosamfundsbevægelsen internationalt for at beskrive dét, økosamfundene står for. Økosamfundsbevægelsens politiske og ideologiske grundlag så at sige.

Samtidig er det en metode og en slags manual til at designe, udvikle og vedligeholde økosamfund. Bæredygtighedshjulet er også grundlaget for indholdet i lev-og-lær uddannelsen Ecovillage Design Education (EDE).

Bæredygtighedshjulet (se figuren nedenfor) er endvidere grundlaget for den internationale organisation Global Ecovillage Network, GEN, for LØS og de danske økosamfund som helhed og består af fire dimensioner: Økologi, Social, Økonomi og Verdenssyn eller Verdensbillede:

Ill. tekst: Bæredygtighedshjulet er et billede på indholdet i Ecovillage Design Education, en fire ugers lev-og-lær-uddannelse udviklet i Global Ecovillage Network og [Gaia Education](#). Uddannelsen er anerkendt og godkendt af UNESCO og UNITAR som en del af FN's 10-år for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (2005-2014).

- **Den økologiske dimension:** Handler om at tilrettelægge det globale menneskes tilværelse med en form for produktion, forbrug og livsstil, der tager hensyn til kloden og alt levende. Skabe lokale fødevarerfællesskaber med sunde, økologiske fødevarer. Skabe vedvarende, ikke forurenende energiformer, og en transport der belaster miljøet mindst mulig. Udvikle kredsløb, hvor mennesket og al vores aktivitet bliver en naturlig del af jordens kredsløb. Indføre cradle to cradle principper, hvor alle produkter kan genbruges, når de er opbrugt. Om permakultur, hvor man efterligner naturens kredsløb og genskaber naturlige landskaber og flerårig vækst. O.m.a. - En undersøgelse af tre danske økosamfund viser, at de tilsammen har et CO2 udslip, som er 60% under det danske gennemsnit. Økosamfundet Findhorn i Skotland har et CO2 aftryk, på 50% af det britiske gennemsnit og Ecovillage Ithaca i USA har et aftryk på 37% af det amerikanske gennemsnit. Det er sådanne erfaringer, der står bag udviklingen af *livsstilsforandringer som klimastrategi*.
- **Den sociale dimension:** Handler om at skabe levende og sunde fællesskaber, hvor voksne og børn trives. Bofællesskaber, arbejdsfællesskaber, fællesskaber for fritid, demokrati osv. Bane vej for lyst, glæde, leg, engagement, frivillighed og fælles ansvar. Værdsætte mangfoldighed, inkludere de svage og udvikle nye, sunde kommunikationsformer og reelt demokratiske beslutningsprocesser. Værdsætte og fejre livet. Uddanne voksne og børn til at blive bæredygtige mennesker med bæredygtige livsformer. Opdrage og uddanne mennesker til at blive socialt kompetente børn og voksne.
- **Den økonomiske dimension:** Handler om at skabe overskuelige, bæredygtige lokalsamfund, som i videst mulig omfang er selvforsynende. Med økologisk produktion, handel og servicevirksomhed. Styret af den lokale befolkning på en demokratisk måde. Det handler om at udvikle nye, grønne erhverv. Opnå et langt lavere CO2 aftryk gennem ændringer i livsstil, produktion og forbrug. Skabe nye former for socialøkonomiske virksomheder. Etablere innovationscentre for grønne erhverv og grøn økonomi. Opbygge en enkel, grøn livsstil. Etablere banker som understøtter grøn udvikling. Udvikling af økologiske produktions- og forbrugscykler, indpasset til jorden. Det handler om massiv opprioritering af genbrug. Om forenklinger af vores komplekse, hierakiske samfund. Minimering af energiforbrug og transport nationalt og globalt - mv.
- **Bæredygtighedens spirituelle dimension, vores menneske- og verdenssyn:** Det handler om at skabe en ny etik, om vores opfattelse af os selv som del af naturen, om vores sociale engagement og verdenssyn, om den mentale sundhed og et forsøg på at udvikle os hen mod et liv med større visdom og balance.

Landsforeningen for Økosamfund, LØS

Formål

LØS blev dannet i 1993 med det formål at samle, styrke, udbrede og repræsentere danske økosamfund, deres praksis og tankegang som levende laboratorier for en bæredygtig fremtid, - nationalt og internationalt. I samspil med økosamfundene styrker LØS nye initiativer i de enkelte økosamfund, skaber samspil og netværk mellem de mange økosamfund og formidler økosamfundenes erfaringer indadtil og udadtil til resten af landet. Grundlaget for LØS er de enkelte økosamfund, økosamfundsbevægelsen og dens samlede erfaringer.

Udadtil understøtter LØS i tiltagende grad udbredelsen af bæredygtighed gennem samarbejde med virksomheder, kommuner, uddannelser og skoler, forskning, stat og foreninger. Gennem kurser i EDE søger

vi at kvalificere viden, debat og formidling om bæredygtighed (EDE = Ecovillage Design Education, der i 2011 blev godkendt af FN som en international undervisning inden for bæredygtighed).

Vision

LØS vil bidrage til omstilling af det danske samfund, så vi danskere på sigt lever bæredygtigt på alle niveauer, socialt, kulturelt, økologisk og økonomisk. Så vi kommer til at leve i balance med natur og kultur. Leve et liv præget af hjerterum, begejstring, glæde, fællesskab og engagement. Hvor vi i fællesskab bryder med normalsamfundets livsstil og skaber en ny, samtidig med at energiforbrug og miljøbelastning nedbringes og erstattes af bæredygtige metoder og teknologier. Vi ønsker selv at være den forandring, som vi ønsker at se i verden, for at skabe gode livsbetingelser for nuværende og fremtidige generationer.

De er i dag ca. 50 økosamfund i Danmark og små 20 nye er på vej. 27 økosamfund placeret i 27 forskellige kommuner er i dag med i LØS og flere er på vej. LØS's medlemmer består herudover af en række enkeltpersoner, virksomheder, foreninger.

Ovenstående tjener som baggrund for strategien, som her beskrives i dens 6 dele:

1. Bæredygtig bosætning i landdistrikter og udviklingen af grønne byer

Baggrund – Hvorfor er det vigtigt for LØS?

De sidste 25-30 år har økosamfundene udviklet en praksis og en række erfaringer, som andre landsbyer og lokalsamfund i hele landet kan have glæde af. Bæredygtig bosætning med etablering af flere økosamfund landet over vil udbrede bæredygtige livsformer til større dele af landet. Det er vi af indlysende grunde interesseret i.

Efterhånden som mange landdistrikter affolkes, har stadig flere kommuner fået øjnene op for de muligheder og kvaliteter, der ligger i økosamfund. De skaber liv og omsætning. Nye, ofte initiativrige mennesker og børnefamilier, ofte med mange kompetencer, flytter til kommunen og skaber forudsætninger for, at lokale daginstitutioner, skoler, butikker osv. kan fortsætte, og at hensygnende lokale fællesskaber kan vitaliseres. Desuden skaber økosamfundene nye arbejdspladser til lokalsamfundet.

Det er en hovedopgave for LØS at understøtte udbredelsen af sådanne nye økosamfund som et middel til mere bæredygtighed og en udbredelse af økosamfundsbevægelsens tankegang.

”Økosamfund er det bedste middel mod landsbydød, vi har”. Det mener landsbyforskeren Jørgen Møller fra Aalborg Universitet. ”For det virker med det samme, hvis man får et tilskud af sådanne ivrige mennesker. Det vil være voldsomt inspirerende for dem, der bor her i forvejen”, siger han (DR, regionale nyheder, Nordjylland, 9.8.2014).

Interessen for økosamfund ses bl.a. på de mange henvendelser LØS har fået de sidste år fra kommuner og ildsjæle, som vil etablere nye økosamfund. Det er borgergrupper, kommuner, intiativgrupper som ønsker råd vedrørende start af nye samfund. I juni 2014 arrangerede Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter to workshops om økolandsbyer og landdistriktsudvikling. Deltagerne fra økosamfund, kommuner, ministerier m.v. ytrede ønsker om et ressourcecenter, som kan facilitere en direkte dialog mellem græsrodder,

En bæredygtig omstilling af Danmark

ildsjæle, kommunale og ministerielle aktører i forhold til etablering af nye økosamfund. For at styrke en sådan bevægelse ønsker LØS at etablere et - og på sigt meget gerne flere - ressourceter, der kan viderebringe erfaringer vedrørende lokalplaner, alternativt byggeri, biologisk affaldshåndtering, spildevandsrensning, dispensationer m.m., så det bliver lettere at etablere nye økosamfund.

Formål – Hvad vil vi have ud af det?

I dag er der omkring 50 økosamfund i Danmark. Vi tænker, at der i en snarlig fremtid kan være mindst ét økosamfund i hver af landets kommuner, i alt altså mindst 98 økosamfund i Danmark, så økosamfundstanken og den livsform og praksis, som knytter sig hertil, efterhånden udbredes til alle dele af landet. Med det vil vi opnå:

- flere økosamfund der inspirerer flere kommuner, flere lokalsamfund og deres beboere
- en accept og udbredelse - måske ligefrem en slags mainstreaming - af økosamfundenes værdier og grundtanker omkring bæredygtighed hele vejen rundt i livet
- Udbredelse af en ny praksis, hvor lokalsamfund, foreninger, græsrodder, kommuner, ministerier arbejder sammen med os og skaber nye og bedre rammer og love, der gør det langt lettere at etablere nye økosamfund
- Etablering af ressourceter, der kan undervise i og fungere som konsulenter for den udvikling

Bæredygtige byer

I dag bor 50% af den danske befolkning i de større byer, om 15 år er det omkring 70%. En udbredelse af økosamfundstankegangen og en omstilling til en bæredygtig fremtid er derfor nødt til at medtænke byerne, hvis den skal være meningsfuld.

På verdensplan er der gjort mange erfaringer med etablering af Bæredygtige byer. LØS har ikke særligt store kompetencer på det felt endnu, men vi vil gerne samarbejde med de grønne foreninger, som allerede har kompetencer på feltet, fx Bæredygtige Byer, Urban Farming, Urbania. Gennem dette samarbejde kan erfaringer, praksis, teori og nye økosamfund etableres i de stadigt grønnere byer tilflyde LØS.

Det er vigtigt for "de bæredygtige byer", at de ikke udelukkende bliver etableret omkring økologi, men at der arbejdes med helheden af alle 4 dimensioner i bæredygtighedshjulet.

Det kan ske gennem:

- etablering af lokale, forpligtende fællesskaber i bykvarterer fx som andelssamfund med sociale fællesskaber omkring børn, fællesspisning, fester, fælles frivilligt arbejde osv.
- økologiske indkøbsforeninger, der laver direkte kontrakter med økologiske fødevarerproducenter omkring byerne a la Københavns Økologiske Fødevarerfællesskab
- etablering af byhaver, solvarme, vandrensning, små vindmøller
- grønne butikker, mindre bæredygtige erhverv og værksteder, værksteder med ældre håndværk, genbrugsordninger, bytteordninger, cykeltransport...
- kurser og uddannelse for lokale beboere og i forhold til skoler og gymnasier mv. Arbejde, aktiviteter med og uddannelser omkring verdenssyn og etik.
- ved at udvikle koncepter for bæredygtige byer og kvarterer i større byer

... og på et utal af andre måder

Handlingsplan - vejen til formålet, hvilke aktiviteter skal sættes i værk for at nå målene?

- **Ressourcecentre.** LØS vil arbejde på at etablere lokale ressourcecentre, der kan hjælpe ildsjæle og kommunale og ministerielle aktører med at etablere nye økosamfunds-lignende bosætninger. Et ressourcecenter er en erfarings- og vidensbank, som har samlet økosamfundenes erfaringer inden for en række temaer, fx økologisk byggeri, konfliktløsning, permakultur, dialog med omkringliggende landsbyer, bæredygtig fødevarerproduktion, lokalplaner, dispensationer.
Ressourcecentre udbyder kurser og undervisning i omstilling og bæredygtighed i praksis. De fungerer som rådgivere og konsulenter for ildsjæle, foreninger, forvaltninger og kommuner, der vil etablere økosamfund. Ressourcecentre laver undervisningsmaterialer til folkeskoler og gymnasier og uddanner ambassadører for økosamfundstankegangen.
- **Opbygge netværk til alle kommuner,** til de koordinatore, forvaltninger osv. som har ansvar for opgaverne inden for bæredygtighed – miljø, energi, lokalplaner, vandrensning, udvikling, klimakommune osv. Ideen med disse netværk er at lette vejen til udbredelse af økosamfundene.
- **Udbrede ideen om økologiske kommuner.** Lejre har vist, hvordan en kommune kan arbejde med at blive en økologisk kommune fra a til z. I øjeblikket er der et arbejde i gang for at skabe et "Økologisk Samsø" med mange parallelle træk ift. Lejres eksperiment. LØS vil inden for rammerne af vores ressourcer forsøge at tage del i og inspirere til sådanne tiltag. Eksempelvis kan LØS advokere for tanken om en økologisk eller bæredygtig Region Midtjylland. -Eller for etablering af Økologiske byer osv.
- **Etablering af fremtidslaboratorier.** LØS arbejder i dag sammen med Levefællesskabet Hertha om, hvordan man kan udvikle fremtidslaboratorier, der viser vej til et bæredygtigt samfund og en bæredygtig livsstil. Vi ønsker at starte med ét forsøgslaboratorium baseret på én region, og hvis det lykkes, søge at udbrede det til alle kommuner.
- **Forskning om økosamfundenes virkninger.** LØS ønsker igennem et samarbejde med universiteterne at lave et forskningsprojekt med 10-20 forskere fra forskellige fakulteter. Formålet er at undersøge og dokumentere økosamfundenes "effekter" i forhold til CO2 aftryk, energiforbrug, miljøbelastning, livsstilsforandringer, jobskabelse, landdistriktudvikling, velfærdsforanstaltninger m.m.
- **Udvikle konkrete projekter** i samarbejde med økosamfund, lokale samfund, landsbyer, kommuner, professionshøjskoler eller fx universiteternes videnskabsbutikker. Det kan være projekter indenfor alle områder af bæredygtighedshjulet. Fx etablering af økologiske indkøbsforeninger, fælleshuse og fællesspisning som rammer for sociale fællesskaber. Projekterne finansieres gennem fondsmidler.

2. Bæredygtig erhvervsudvikling

Baggrund - hvorfor er det vigtigt for LØS?

Endnu er den økologiske del af dansk produktion, handel og forbrug yderst begrænset. Selv i økosamfundene fylder de økologiske erhverv, landbrug, cafeer, værksteder og butikker i dag stadig forholdsvis lidt, selv om der er gået 30 år fra bevægelsens start.

Inden for fødevarerområdet er de økologiske produkter kommet op på omkring 7 % af den samlede danske omsætning og deres andel stiger stadig hurtigere. Men inden for hverdagslivets produkter i

øvrigt og vores vareomsætning som helhed, - lige fra bolig til tøj, til transport, møbler, redskaber, energi, servicevirksomheder osv. – er det formentlig væsentlig under 2-3 % som i dag er bæredygtige.

Vi synes det er en både oplagt og væsentlig opgave for LØS at understøtte og medvirke til udviklingen af bæredygtige lokalsamfund med handel, grønne erhverv, butiksliv, genbrugsvirksomhed osv., hvor der udvikles nyt, så disse lokalsamfund fungerer som laboratorier for omstillingen til en bæredygtig økonomi. Det kan ske både i de etablerede økosamfund og i nye bæredygtige bosættninger og for den sags skyld med virksomheder, bykvarterer og foreninger, som ikke er en del af økosamfundene.

En sådan erhvervsudvikling skal ikke bare skabe arbejdspladser og produkter, men i høj grad være eksempler på, hvordan man kan producere, så man ikke alene tager hensyn til klodens ressourcer og miljøet, men også skaber en ny type af arbejdspladser, hvor der er plads til menneskene. Hvor arbejdstempoet ikke gør os syge. Hvor vi er med til at bestemme forholdene og inddrages i alle vigtige beslutninger. Hvor der er plads til dem, som ellers bliver udelukket fra arbejdsmarkedet.

Socialøkonomiske virksomheder er som nævnt ovenfor en type af virksomheder, hvor man forsøger at indrette arbejdspladserne på den måde. Økosamfundene har mange erfaringer med sådanne virksomheder, som vi synes er ét væsentligt element i vores indsats omkring bæredygtig erhvervsudvikling.

Formål - hvad vil vi have ud af det?

- Opmuntre økosamfundene til at tænke grøn erhvervsudvikling og lokal økonomi
- Skabe lokale arbejdspladser der har fokus på lokal produktion og forbrug, med henblik på at mindske behovet af transport og fremme den daglige aktivitet i økosamfundene
- De mange socialøkonomiske aktiviteter i økosamfundene gør, at LØS ses som en stor aktør på det socialøkonomiske område – den side af økosamfundene kan styrkes markant
- Synliggøre og udvikle økosamfundenes og foreningens ressourcer og forretningsmæssige muligheder
- Udvikle de forretningsmuligheder, der ligger i økosamfundenes uddannelsespotentialer, ved at opbygge en viden og kursusvirksomhed som kan være med til at understøtte omstillingen både indadtil i økosamfundene og udadtil. Formålet er at fremme formidling, læring og jobskabelse
- Deltage i samarbejde med virksomheder, kommuner, uddannelsesinstitutioner, ministerier osv. omkring innovation og udviklingsprojekter inden for feltet for at skabe landvindingerne inden for grøn økonomi.

Handlingsplan - vejen til formålene, hvilke aktiviteter skal sættes i værk for at nå målene?

- **Udvikle et Innovationscenter.** Være med til at skabe 1 eller 2 innovationscentre i landets økosamfund, som kan medvirke til at udvikle de erhvervmæssige potentialer i regionens økosamfund. Innovationscentre understøtter nye initiativer og projekter, grøn igangsættervirksomhed, laver netværk, kurser, innovationsseminarer og -konferencer
- **Etablere en bæredygtig handelsstandsforening = en grøn erhvervsforening i LØS,** der fremmer en fælles markedsføring og vidensdeling for virksomheder i økosamfundene.
- Etablere **et grønt folkeoplysningsforbund** i samarbejde med grønne foreninger, der kan være udgangspunktet for en kursusvirksomhed i fx "Design af Økosamfund – By og Land", tilbud til skoler og gymnasier, facilitering af udviklingsprocesser, fx for økosamfund på vej.
- **Dokumentation af økosamfundenes erhverv og erfaringerne på feltet.** Studerende fra fx en professionshøjskole eller et universitet laver en undersøgelse, der beskriver de erhvervmæssige aktiviteter i økosamfundene.
- Skabe en **erhvervs- og vidensbank på LØS's hjemmeside,** så det fremgår hvilke erhverv der i de forskellige

- økosamfund. I et særskilt afsnit beskrives de socialøkonomiske virksomheder.
- Specifikt øge antallet af **socialøkonomiske virksomheder** i økosamfundene gennem ansøgninger, projekter
- **Opbygge partnerskaber på tværs af samfundsaktører og -siloeer.** Mellem LØS og fx en kommune, et konsulentshus, en uddannelsesinstitution, en virksomhed, et lokalsamfund, et bykvarter.
- **Øget kursusaktivitet** der giver indkomst til underviserne
- **Ressourcecenter.** Etablere et nationalt ressourcecenter, der på forretningsmæssige betingelser formidler bevægelsens viden og ressourcer til stat og kommuner, borgergrupper, virksomheder, uddannelsessektoren, grønne foreninger, initiativgrupper m.fl. Et sådant 'center' starter i det helt små med frivillig arbejdskraft, men udvikles efterhånden til en egentlig virksomhed.
  - Centret drives i opstarten via fondsmidler og på forretningsmæssige vilkår i en tre-femårig periode
  - LØS arbejder for, at der nedsættes et udvalg i Kommunernes Landsforening med folk fra kommuner med økosamfund, med henblik på at opsamle erfaringerne.

3. Uddannelser og kurser inden for bæredygtighed

Baggrund - hvorfor er det vigtigt for LØS?

Det er meget begrænset, hvad der i dag findes af kurser og uddannelser inden for bæredygtighed i Danmark. Men hvis vi skal udbrede viden om og erfaringer med bæredygtighed, er det nødvendigt at flere ved, hvordan man kan skabe et bæredygtigt liv i praksis. Det gælder folkeskoler, gymnasier, de tekniske skoler. Det gælder virksomheder, kommuner, bykvarterer, foreninger, beboergrupper, ministerier, igangsættere osv. – alle mulige relevante aktører i omstillingen.

Derfor er uddannelser om Bæredygtighed en af de vigtigste opgaver, vi kan varetage. Ikke mindst fordi den eksperimenterende karakter, som økosamfundene har, kan give en solid baggrund for uddannelser, som er funderet i lige så meget praksiserfaring som teori.

At udvikle både korte og længerevarende praksisnære uddannelser, som formidler økosamfundenes erfaringer, ser vi derfor som en vigtig opgave for os. Det er samtidig en oplagt måde at fremme de resultater, som de enkelte medlemmer og netværket i LØS har opnået eller arbejder med.

Økosamfundsbevægelsen lokalt og globalt vil gerne være frontløber inden for uddannelse for bæredygtig udvikling. Bevægelsen har sit eget curriculum, der også er oversat til dansk og frit tilgængeligt på GAIA Education's hjemmeside. Denne Ecovillage Design Education (EDE) uddannelse blev i 2010 anerkendt af FN i forbindelse med 10-året for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling. Global Ecovillage Educators for a Sustainable Earth (GEESE) er betegnelsen for undervisere fra økosamfund overalt på kloden, der i underviserfællesskabet hos Gaia Education har udviklet denne lev-og-lær uddannelse

Syv økosamfund har siden 2012 bidraget til tre kursusrækker inspirerede af bæredygtighedshjulets fire dimensioner (fire dimensioner, fire weekender i fire økosamfund),. I år hedder kursusrækken Lær i Økosamfund. I maj-juni måned er Ananda Gaorii vært for det 3. traditionelle 4 ugers Ecovillage Design Education kursus på engelsk i Danmark. Undervisere fra seks økosamfund er involverede i kurset. Desuden har folk knyttet til LØS været involveret i Grøn Ø Agent (lokalsamfundskursus) på Bornholm 2012 og Omstillingsagent, kurser for ledige med udgangspunkt i den omstilling, der sker i Lejre Økologiske Kommune i 2013.

I 2014 udviklede 5 økosamfund i LØS i fællesskab projektet "Økosamfund som læringsrum", som har til formål at kvalificere formidlingen af erfaringer fra økosamfund til en række eksterne parter. Projektet er finansieret af Miljøstyrelsen og flere projekter indenfor dette felt har modtaget bevillinger. Disse projekter styrker uddannelses- og formidlingsarbejdet i LØS.

I de kommende år vil LØS deltage i udviklingen af yderligere undervisning og kurser. Kvalificere eksisterende, målrette dem til forskellige vigtige brugergrupper og udbrede praksis/teori formidlingen til mange forskellige dele af samfundet.

Formål - hvad vil vi have ud af det?

Formålet indadtil - i forhold til økosamfundene - er at formidle andres erfaringer og udbrede og kvalificere kendskabet til alle sider af et bæredygtigt liv til alle økosamfund. Fra konkret viden om, hvordan man laver masseovne, storkøkkener, isolerer, laver konfliktløsning, vandrensning, etablerer en grøn lokaløkonomi, skaber gode børneliv osv. Til mere generel viden om økologi, permakultur og bæredygtighed.

Løbende kapacitetsopbygning i danske økosamfund er en integreret og prioriteret del af de aktiviteter, som vi synes kan samle, styrke og kvalificere den danske økobevej. Derfor er det et mål at udvikle nye uddannelser og uddanne formidlere i økosamfundene for dermed at styrke opsamling af viden, mere læring for en selv og for andre og samlet kvalificere formidlingen, både pædagogisk og fagligt.

Udadtil er formålet at formidle praksis og teori fra økosamfundene til det øvrige samfund. Spredte kendskabet til de danske økosamfund. Give flere mennesker basale kundskaber og erfaringer om de forskellige aspekter i Bæredygtighedshjulet. Og gøre LØS anerkendt som en kvalificeret aktør indenfor uddannelse for bæredygtig udvikling. Samlet vil vi derfor: Organisere, markedsføre, administrere og implementere uddannelsesaktiviteter i LØS. Og: Styrke opbygning af nye bæredygtige projekter gennem uddannelsesaktiviteter.

Handlingsplan - vejen til formålene, hvilke aktiviteter skal sættes i værk for at nå målene?

- "Økosamfund som læringsrum" og andre nye projekter inden for dette felt kan fungere som udviklingsrum for nye uddannelser, der spredes til alle økosamfund – via LØS' hjemmeside, samt via netværk og foredrag.
- Uddannelsesudvalget i LØS kontakter alle økosamfund og laver en 3-årig plan, hvor hvert økosamfund tilbyder mindst ét kursus i forskellige emner inden for Bæredygtighed (ifølge egne kapaciteter og ressourcer).
- Med uddannelsesudvalget som initiativtager kan hver region i Danmark årligt afholde minimum et kursus om Bæredygtighed i et af regionens økosamfund med deltagere fra ikke blot økosamfund, men også andre målgrupper.
- I LØS-regi er der allerede udviklet forskellige typer af korte kurser, fx "Grøn omstillingsagent", kurser for gymnasier- og folkeskole m.v. Disse kurser kan videreudvikles og systematiseres, så de når

brede ud.

- At kvalificere danske fællesskaber, økosamfund m.v. ved en fælles referenceramme ved afholdelse af fire weekendkurser årligt i EDE, - 4 almene Lille EDE weekender samt to mere specifikke kurser årligt.
- En langsigtet vision er at starte et oplysningsforbund, der udbyder kurser inden for bæredygtighed i praksis – eksempelvis: Hvordan køber familien DK økologisk ind og laver økologisk mad til familien samtidig med at man holder budgettet? Hvordan arrangerer en landsby bæredygtig transport? Kurser for landsbyer, bykvarterer osv.
- Kurser og uddannelser kan kombineres med en revitalisering af højskoletanken, nu blot som Grønne Folkehøjskoler. I starten måske én højskole, som specialiserer sig i at udbyde sådanne kurser. De kunne også kombineres med et samarbejde med professionshøjskolerne som så småt er begyndt at udbyde undervisning inden for bæredygtighed.
- I forbindelse med ressourcetrene kan der udvikles en konsulenttjeneste, som hjælper forskellige aktører til omstillingsaktiviteter. Ressourcetrene kan samtidig varetage opgaven udvikling af kurser og materiale til undervisning, fx til folkeskoler.
- Vi vil arbejde for at udvikle metoder til at måle vores økologiske fodaftryk, således at alle borgere får direkte adgang til det 'økologiske maskinrum' for at se hvilke knapper, de kan skrue på for at oprette en balance mellem natur og kultur. Herved får det enkelte menneske en mulighed for at tage et aktivt medansvar for klodens fremtid.
- Opbygge et funktionelt uddannelsesudvalg med en klar struktur og reference til LØS, som er repræsenteret på LØS hjemmeside, i blade og nyhedsbreve og repræsenteret i uddannelsesrelevante fora, f.eks. i RCE's arbejdsgrupper

4. Samarbejde med andre grønne foreninger. Udvikling af en samlet bevægelse

Baggrund - hvorfor er det vigtigt for LØS?

Hvis omstillingen til en bæredygtig fremtid i Danmark skal have den mindste chance for at lykkes kræver det, at der etableres en bred, samlet bevægelse i Danmark. I 2012 vedtog LØS' generalforsamling at indlede en samarbejdsproces med andre grønne foreninger. Det førte til at LØS i samarbejde med Praktisk Økologi, Landsforeningen for Økologisk Byggeri, Permakultur og Omstilling Danmark, afholdt et succesfuldt årsmøde foråret 2014 på Samsø med over 400 deltagere, hvor mulighederne for et videre samarbejde blev drøftet og vi lærte hinanden at kende igennem en række workshops.

Foreningerne har aftalt at afholde fælles årsmøde i 2016 i Lejres Økologiske Kommune og derefter sætte en kurs mod kommunevalget i 2017, hvor de 5 foreninger ønsker at sætte modstandskraft og bæredygtig omstilling på kommunernes dagsorden. Vi har brug for at tage os tid til at spørge os selv og hinanden, hvilken fremtid vi ønsker os. Hjemmesiden "Det Fælles Bedste" (<http://detfaellesbedste.dk/>)

er netop skabt som et forum for sådanne samtaler om hvilken fremtid, vi ønsker at skabe sammen. Samtalen finder sted til samtalemiddage i hjem over hele Danmark – og du er inviteret!

Formål - hvad vil vi have ud af det?

- Styrke netværket på tværs af foreningernes medlemmer/projekter på lokalt/kommunalt niveau med det formål at styrke lokale omstillingsaktiviteter og fremme omstillingen til bæredygtighed og modstandskraft i landets kommuner.
- Undersøge på hvilke punkter foreningerne kan have glæde af et tættere samarbejde på nationalt niveau. Fx en fælles grøn medieplatform, måske et fælles blad, et folkeoplysningsforbund for grønne undervisningsaktiviteter, en økologisk handelsstandsforening og en grøn beskæftigelsesindsats.
- Etablere og udvikle et samarbejde som på sigt kan danne spirer til en egentlig folkebevægelse for omstilling.
- Etablere fælles projekter sammen og derved bane vej for udvikling af vores indsats
- Tale med en stemme over for folketing og ministerier for bedre at blive hørt
- Samle vores ressourcer og støtte hinandens aktiviteter

Handlingsplan - vejen dertil, hvilke aktiviteter skal sættes i værk for at nå målene?

2015

- Lokale netværksdage på tværs af foreninger hvor medlemmer fremviser deres projekter og afsøger fremtidige samarbejdsmuligheder
- Forbinde punkterne - skabe et fællesskab af fællesskaber, lokalt og nationalt
- Initiativet og hjemmesiden "Det Fælles Bedste" – samtalemiddage hvor mennesker i grupper formulerer ideer til det fremtidige bæredygtige samfund
Alle økosamfund opfordres til at invitere til netværksdage i sommerhalvåret. Fx kunne
  - Hallingelille kunne invitere: Køge og Lejre Fødevarer Fællesskab, Egen Vinding og Datter og Stakladen i Ringsted, Det Grønne Hus i Køge m.fl.
  - Hertha kunne invitere Omstilling Ry, Hjortshøj, Toustrup Mark, Friland, Osho Risk, Haveforeningerne m.fl.
  - Munksøgård kunne invitere de 8-10 andre bofællesskaber i Trekroner til netværksdag for at finde ud af, hvordan de kan have glæde af at samarbejde med hinanden.
- Netværksmøder mellem foreningerne med det formål at afsøge samarbejdsmuligheder og søge penge til fælles aktiviteter.

2016

- Fælles årsmøde i Lejre Økologiske Kommune d. 22.-24. april. Flere foreninger inviteres til at være med, fx Grøn Hverdag, Vedvarende Energi, NOAH m.fl.
- Fortsætte de lokale netværksmøder.
- Vedtage samarbejdsaftale mellem foreningerne på nationalt plan.
  - Fx en fælles grøn medieplatform (fælles blad?), et folkeoplysningsforbund for grønne undervisningsaktiviteter, en økologisk handelsstandsforening og en grøn beskæftigelsesindsats.
  - Fx lave en vandrestilling der skal rundt til konferencer, kommuner, udviklingsprojekter m.m. i 2016-2017

2017

- Foreningerne sætter en grøn dagsorden op til kommunevalget i november måned.
- Markedsdage i august og september hvor lokale omstillingsprojekter byder ind med handel, kultur, fællesskab, livsstilsforandringer og visioner for en bæredygtig kommune.
- Vælgermøder: Hvem skal de omstillingsparate stemme på?
- Skabe grøn stemning op til kommunevalget i 2017.
- Udgive en landsdækkende publikation i 2017 med en vision for et bæredygtigt Danmark. Inspirationskilden er OOA's avis landsdækkende avis fra omkring 1980. Eller sagt på en anden måde:
- Folkeomdelt avis til alle husstande:
  - Fælles nationalt stof: Vision for et bæredygtigt Danmark
  - Lokalt stof (fx afgrænset til regionerne): Artikler og annoncer.

5. Os og verden. Økosamfundenes rolle i omstillingen til en bæredygtig verden. Internationalt samarbejde. Internationalt udvalg

De internationale perspektiver og tilhørsforhold er en naturlig del af den måde, hvorpå danske økosamfund vil, kan og bør forholde sig til verden, som medskabere af en global bæredygtig planet. Det kræver fra LØS' side en bevidsthed i forhold til at motivere medlemmerne til at engagere sig og skabe konstruktive handlerum for at kunne være internationalt aktive i LØS.

Overordnede formål: LØS' internationale engagement

- Vi vil styrke samarbejdet mellem danske økosamfund og engagere LØS internationalt.
- Vi vil inspireres og inspirere, gennem et voksende internationalt netværk
- Vi vil styrke LØS' position som en organisation, der arbejder med bæredygtighed både lokalt, nationalt og globalt.

Delmål: LØS' internationale engagement

- Opkvalificere LØS medlemmer, primært gennem erfaring, til i at håndtere internationale projekter og deltage i internationale netværk og partnerskaber via LØS.
- Aktivt deltage i GEN Europe og Baltic Ecovillage Network (BEN) møder og arbejdsgrupper.
- Tage del i udviklingen af europæiske partnerskabsprojekter, ungdomsaktiviteter og mobilitetsprogrammer, under EU's Erasmus+ program.
- Følge udviklingen og potentielt deltage aktivt i det politikudviklende netværk ECOLISE.
- Iværksætte netværk og partnerskabsprojekter omkring bæredygtighed, primært i Ghana.

Handlingsplan for LØS' internationale engagement

- At skabe et funktionelt Internationalt Udvalg, der giver LØS' medlemmer mulighed for at være aktive i LØS indenfor deres eget (internationale) interesseområde, men med en klar struktur, tilhørsforhold og reference til LØS.

- At støtte nye medlemmers aktive deltagelse i udvalgets arbejde (kurser, mentor for nye).
- At være repræsenteret på LØS' hjemmeside, i LØS blade og i nyhedsbrevene.
- At varetage LØS' deltagelse og bidrag til BEN og GEN Europe (GEN konference, BEN møder, GEN arbejdsgrupper, BEN kommunikator og GEN moderator).
- At tage aktivt del i europæiske projekter (læringspartnerskaber/partnerskabsprojekter)
- At være et aktivt CISU medlem, der deltager i kurser, søger puljer og har projekter
- At følge og om muligt bidrage til arbejdet i ECOLISE.

6. Styrkelse af LØS som organisation. Sekretariat. Projekter og fondsansøgninger

Baggrund - hvorfor er det vigtigt for LØS?

LØS er sårbar som organisation, da foreningen har få økonomiske midler og driften i for høj grad bygger på frivilligt arbejde. Vi savner også en dybere og stærkere rodfæstning til de enkelte økosamfund, ligesom et tættere netværk mellem økosamfundene kunne være vigtigt at få udviklet, i praksis og i hverdagen. Mange af økosamfundsbevægelsens aktiviteter kan styrkes, hvis vi iværksætter projekter og får dem finansieret af fondsmidler.

Formål - hvad vil vi have ud af det?

- Styrke LØS som forening for derved at muliggøre varetagelsen af flest mulig opgaver, som de er skitseret her i strategien
- Skabe en ramme for bestyrelsens arbejde der er gennemsigtig og inkluderende.
- Skabe bedre rammer for samarbejdet mellem bestyrelse og udvalg.
- Skabe bedre økonomiske rammer således at foreningens driftsopgaver varetages af et lønnet sekretariat, formandsskab og/eller konsulenter. Det vil betyde at den frivillige indsats kan fokuseres på det den enkelte frivillige finder meningsfuldt.
- Nå bredere ud til samarbejdspartnere og andre aktører og dermed styrke LØS's arbejde for en bæredygtig omstilling af Danmark

Handlingsplan - vejen dertil, hvilke aktiviteter skal sættes i værk for at nå målene?

- Bestyrelsen vælges med 8-9 medlemmer og en klar rollefordeling
- Af bestyrelsens midte vælges et tredelt formandsskab/forretningsudvalg, der skaber rammer for en mere kollektiv ledelse
- Formandsopgaverne skal beskrives således at konstitueringen efter generalforsamlingen er

nem at gå til.

- De eksisterende udvalg styrkes og der dannes nye, hvor det er relevant, eksempelvis et udvalg omkring "Bæredygtig Erhvervsudvikling". Der opbygges et tættere samspil mellem LØS's bestyrelse og udvalgene.
- Etablering af en projektkultur, hvor LØS og økosamfundene udvikler projekter, tilvejebringer fondsmidler til dem og sætter dem i søen. Strategien skal omsættes løbende til fondsansøgninger, som giver mulighed for flere ressourcer til sekretariat og flere ansatte, som understøtter LØS's arbejde og styrker organisationens økonomi.
- Tættere samspil mellem LØS og de enkelte økosamfund. Dannelse af stærke, aktive netværk økosamfundene imellem. Medlemskampagner hvor økosamfundene spørger deres nabobofællesskaber, kollektiver, lokalsamfund og virksomheder, om de vil være medlem af LØS
- En øget medlemspleje 'Whats in it for me?'. LØS skal tættere på fælleskabernes hverdag og bidrage til at gøre hverdagen nemmere ved at formidle nemme håndterbare løsninger (fx som Praktisk Økologi og Permakultur gør det).
- Et professionaliseret sekretariat (med flere ressourcer), hvor sekretæren løbende er i tæt dialog med det tredelte formandskab, LØS's udvalg og deltager på et relevant antal bestyrelsesmøder om året for at sikre en relevant dialog.
- Ressource- og vidensbank - et sted hvor man kan finde frem til foreningens ressourcepersoner, kurser, projekter og aktiviteter. Vidensdeling om affald, energi, debiler, dialog med myndighederne m.m.
- Blad og hjemmeside er blevet professionaliseret de sidste par år. Det vil vi gerne fortsætte med. Temaerne for bladet "Økosamfund i Danmark" planlægges minimum et år frem, således at produktionen kan blive mere fokuseret.
- Bladet skal både rumme artikler, der taler ind i økosamfundenes behov og hverdag, og samtidig taler til det fælles, taler til samarbejdspartnere og aktører uden for LØS og til hele omstillingen.
- Det politiske strategiske arbejde skal gøres til noget flere og flere tager del i. Vi kan i det små og det store signalere at vi er en del af en bredere bevægelse i Danmark og internationalt.

En sammenfatning af generelle opgaver for LØS:

- hjælpe og understøtte landets økosamfund
- støtte etablering og udvikling af nye økosamfund på landet og i byerne.
- skabe netværk imellem danske økosamfund og til den internationale økosamfundsbevægelse
- understøtte og kvalificere erfaringsudveksling, uddannelse, vidensopbygning og kurser indadtil og udadtil
- understøtte udviklingen af lokalt baserede, bæredygtige erhverv inden for alle livsområder

En bæredygtig omstilling af Danmark

- repræsentere økosamfundene i forhold til alle relevante aktører
- samarbejde med andre organisationer med fælles interesser
- være medskaber af en folkebevægelse, hvor folk og foreninger aktivt medvirker til at omstille deres livsstil, boform, arbejdsliv, forbrug. Vi drømmer om en bevægelse af folkelige initiativer, projekter og sociale eksperimenter
- informere og undervise, herunder udvikle metoder til at måle vores økologiske fodaftryk
- understøtte livsstilsforandringer som klimastrategi gennem praksis og undervisning
- deltage og inspirere i debatten om en bæredygtig fremtid
- udvikle visionen om en bæredygtig fremtid, bl.a. gennem fremtidslaboratorier

Marts 2015.

Med de bedste hilsner

Redaktionsgruppen ved

Susanne Kock Andersen, Ditlev Nissen og Niels Aagaard